

I dalahästens skugga

Lindsborg som kulturell hemvist och kommersiellt koncept i Svenskamerika

Lizette Gradén

”Välkommen till Lindsborg – Little Sweden USA” utropar texten på en royalblå träskylt med kurbitsdesign och en skinande röd dalahäst i mitten.¹ Skylten markerar infarten till Lindsborg, en stad på prärien i mellersta Kansas som grundades 1869 av en grupp emigranter från Sverige, de flesta från Värmland.² Idag bor drygt 3 000 personer där. Staden Lindsborg har haft en betydelsefull roll i det nätverk som ofta kallas Svenskamerika.³

Det är svårt att definiera Svenskamerika. En geografisk definition kan vara de orter i USA som grundades av invandrare från Sverige. En annan definition kan vara organisatorisk. Under paraplyet Swedish Council of America, som grundades 1972, samlas drygt 200 föreningar, ordnar, organisationer och museer. Här ingår the American Swedish Institute i Minneapolis, Swedish American Museum Center i Chicago och the Folklife Institute of Central Kansas i Lindsborg. Tidningar och högskolor är också medlemmar. Men det är inte enbart genom organisationer som Svenskamerika formats, utan också genom individer. Svenskamerikaner är ingen homogen grupp. Vad som läggs i termen svenskamerikan varierar stort. Många hänvisar löst till förfäder som utvandrat till USA.⁴ Flera konkretiserar ett sådant släktskap med språk, ting, maträtter, bordsbön och berättelser. Några identifierar sig som svenskamerikaner därför att de bott och arbetat både i Sverige och USA. Ibland handlar betoningen

av det svenska om val, där personer väljer att markera sin härkomst i samband med julfirande, festivaler, kurser och uppvisningar av dans och musik (Klein 1997b, 1988) På likande sätt tar många samtida invandrare från Sverige i USA avstånd från företeelser som anses svenskamerikanska och hänger sig i stället åt det ”amerikanska”, t.ex. med fyrverkerier och grillfester den fjärde juli. Bland dem som räknar sig som svenskamerikaner påträffar vi också personer med annan etnisk bakgrund än svensk som vuxit upp i svenskbygderna. För många av dem jag talat med är identifikationen som svenskamerikanen kompletterande identitet knuten till plats. Svenskamerika kan betraktas som ett symboliskt rum i vilket personer som identifierar sig som svenskamerikaner, besökare från Sverige och andra, gemensamt mejslar ut och visar upp. Svenskamerika bildar ett raster över USA:s kartbild, ett nätverk av människor, platser och organisationer. Officiella företrädare för detta nätverk hänvisar ofta till antalet dalahästar och hävdar ofta att Lindsborg är ”svenskast i Svenskamerika”.

Förutom att samtliga infarter till Lindsborg flankeras av royalblå skyltar med skinande röda dalahästar på, hänger de över rådhusets entré och över ingången till handelskammaren. En dalahäst pryder borgmästarens brevpapper, bilarnas nummerplåtar, stadskontorets soptunnor, grundskolans bibliotek, ålderdomshemmets väggar, brandkårens kontor, men även poliskårens uniformer

Med en dalahäst på bilen rullar konceptet "Little Sweden USA" ut på motorvägarna, och når bortom staden Lindsborgs gränser.

och tjänstebilar. Dalahästskyltar hänger också vid ingången till många Lindsborgsbors hem. Men trots att de flesta invånarna visar upp likartade skyltar förekommer förskjutningar i form och budskap. Det är om förskjutningarna den här artikeln ska handla.

Vad kan då dalahästens symboliska resa berätta om identitetsprocesser och cirkulation av ting? Mer specifikt, vad kan dalahästen berätta för oss om svenskamerikanskt liv och om Lindsborg som plats? För min analys stöder jag mig på Barbara Kirshenblatt-Gimblets tankar kring "agency of display", som hon preciserat i sina studier av museer och utställningar. I dem visar hon hur ting som ställs ut till beskådande påkallar särskild uppmärksamhet. Uppvisandet märkvärdiggör och medför att tingens betydelse laddas om (Kirshenblatt-Gimblett 1992, 1998:128). Uppvisandet reflekterar alltså inte enbart idéer och

företeelser i omlopp, utan formar dem också i en fortsatt transformerande process. Med utgångspunkt i att ting kan laddas om när de förflyttas mellan olika miljöer (jfr Kopytoff 1986) och att utställningsakten innehar en särskilt transformerande kraft, vill jag med Lindsborg som empiriskt exempel peka på tre aspekter som anknyter till hur dalahästen visats upp. För det första har dalahästen spelat en instrumentell roll när Lindsborg formats till fenomenet "Little Sweden USA". För det andra har formandet av "Little Sweden USA" gjort människorna som bor där till invånare av en sådan företeelse. För det tredje vill jag lyfta fram hur tematiseringen förhandlas lokalt. Under de senaste åren har dalahästen vållat debatt i Lindsborg, inte minst visuellt. Kontroverserna är del av invånarnas förhandling om identitet.

Välkänt är att Dalarna frammanades som centralt i en svensk föreställningsvärld kring sekelskiftet 1900, och folklivsforskare bidrog till denna syn genom extensiv dokumentation i landskapet. Material från Dalarna, som dräktskick och folkmusik, lyftes fram och lanserades internationellt som symboler för nationen Sverige (Löfgren 1985, jfr Rosander 1985). Bland dessa symboler fanns dalahästen. 1926 började varuhuset NK i Stockholm att sälja den som souvenir (Rosander 1985:39). Sitt internationella genombrott fick dalahästen 1939. När världsutställningen i New York öppnade stod en tre meter hög orange dalahäst utanför entrén till den svenska paviljongen. Utställningskommittén hade planerat en åtta meter hög häst, men hindrades med motiveringen att ett sådant monument skulle vara alltför provinsiellt och inte representativt för nationen (Greverus 1976). En tre meter hög häst visade sig räcka gott. Uppvisandet på världsutställningen var upptakten till en intensiv export av dalahästar från Sverige till USA. Men också inledningen till att etablera dalahästen som symbol för nationen på hemmaplan. I Sverige valdes en

affisch med en dalahäst till en reklamkampanj för vägverket. Enligt Lena Johannesons (1994:44) tolkning fungerade dalahästen som en symbol för framtidstro i ett krigshärjat Europa. Redan då dalahästen lanserades internationellt var den föremål för debatt och maktkamp.

På 1960-talet kände sig Lindsborgsborna, i likhet med invånare i andra småstäder i Mellanvästern, hotade av ökande urbanisering och ekonomiska skiften. När motorväg I 35 byggdes tre kilometer öster om Lindsborg minskade genomfartstrafiken i staden. Bensinmackar fick läggas ned. Verkstäder, kaféer och restauranger tvingades stänga. Som Larry Danielson (1972, jfr Klein 1988) har betonat, mötte invånarna de upplevda hoten utifrån med att understryka Lindsborgs särart; dess konstnärliga och religiösa profil och anknytningen till Sverige. Att lyfta fram etnisk bakgrund som ett tema i marknadsföringen är inget unikt för Lindsborg. Det är ett sätt för många småstäder i USA att förhandla om en plats på den politiska och ekonomiska kartan. Som ett led i att skapa en framtid för Lindsborg ordnades officiella luciafiranden och midsommarfester (Danielson 1972, 1991:187–203). Dessutom utvidgades och betonades *Svensk Hyllningsfest* – det omfattande festivalevenemang som initierats 1941 till minne av Lindsborgs grundare. Men framför allt framhölls anknytningen till Sverige visuellt i vardagen. I strävan att profilera Lindsborg sattes mängder av dalahästar upp, trots att nästan hälften av Lindsborgs invånare saknade anknytning till Sverige och få av svenskättlingarna hade band till Dalarna.

Lindsborgsborna skapade sin egen dalahäst. De här hästarna sågades i plywood, målades röda och försågs med kurbitsinspirerad design. Utförandet skilde sig alltså markant från de tredimensionella dalahästar som exporterades från Sverige. På hästarnas framsida textades namnen på museer, och orden hantverkare och galleri. Dessa dala-

hästskyltar placerades i Lindsborgs kommersiella centrum och syftade till att vägleda turister till platser och lokala hantverkare, som lanserades som sevärdheter. Till berättelserna om dessa dalahästskyltar hör den numera klassiska historien, att stadens ledarskap monterade ned dem för att de ansåg dem vulgära.⁵ Tolkad symboliskt verkar historien om de nedmonterade dalahästarna ta plats som vapen i den lokala striden mellan kulturella och kommersiella värden. Men liknande skyltar skapades också för privata hem. På dessa stod det textat Nelson, Johnson, Olson. Skyltarna signalerade till besökare och invånarna själva, att Lindsborg inte enbart var grundat av invandrare från Sverige utan också en stad som var bebodd av svenskättlingar.

1968 antogs dalahästen som officiell logo för Lindsborg. 1969 användes den även som logo för Svensk Hyllningsfest. På 1970-talet pekade dalahästskyltar inte enbart ut museer, gallerier och konsthantverkare utan också affärer, restauranger, kontor och damrum. Det var också dalahästarna som stod i fokus när journalisten Lasse Holmquist i tv-rapporterade att Lindsborg var ”svenskare än Sverige”. I *Svenska Journalen* inbjöd journalisterna Anders Runwall och Bertil Hagert läsaren till ”Lilla Sverige i USA”, och menar att ”något svenskare än präriestaden Lindsborg i staten Kansas kan man heller knappast uppleva”.⁶ Bilden av dalahästen var central också när Lindsborg presenterades som ”Little Sweden” av media i USA. Dalahästskylten var således en symbol som marknadsförde Lindsborg både på en transnationell och nationell arena. Med skjuts från etnicitetsdebatten och ett stort intresse för konsthantverk placerade dalahästen staden på turisternas, journalisternas och forskarnas karta. Men samtidigt var dalahästen också en symbol för lokal tillhörighet. Dalahästarna hängde på allt fler verandor hos svenskättlingarna men också hos invånare som identifierade sig som bl.a. brittiska, tyska eller holländska.

En familj visar upp sitt namn på en skylt formad som en ko. De har levt i Mellanvästern i generationer och anser det mer relevant att betona sin bakgrund som jordägande lantbrukare än en etnisk tillhörighet de saknar anknytning till.

Under samma tid spreds dalahästskyltarna långt utanför Lindsborg, framförallt med Lindsborgsbor som flyttat till annan ort. I ett konferensföredrag från 1979 påpekar Larry Danielson och Greta Swenson, båda från Lindsborg, att de på samma sätt som andra Lindsborgsbor i försörjningsringen tog med sig en dalahäst när de flyttade. De understryker att dalahästen var ett sätt att markera tillhörighet till hemstaden (Danielson & Swenson 1979). Dalahästen från Lindsborg hade blivit en symbol för ett svenskamerikanskt nätverk i världen, och de lokala hantverkarna tog in beställningar från andra delar av USA, men också från Japan, Australien, England, Tyskland och Sverige.

I början av 1980-talet var dalahästskylten inte enbart en lokal angelägenhet utan också en handelsvara på den globala marknaden. Genom dalahästens transformation hade Lindsborg vidgats till ett kommersiellt rum med räckvidd långt utanför stadens gränser. Efterfrågan på dalahästskyltar blev så stor att

några Lindsborgsbor gick samman och började massproducera dem, varpå dess form och utförande ytterligare stiliserades och standardiserades. När dalahästarna började massproduceras bemötte The Folklife Institute of Central Kansas detta genom att dokumentera, samla in och ställa ut de äldre versionerna.

Även i Sverige har dalahästen fortsättningsvis uppmärksamats. Från att en gång ha lanserats som souvenir har den använts i flera marknadsföringskampanjer och subversiva installationer. Om dalahästen har publicerats böcker av varierande kvalitet. Ett tidigt exempel är *Wooden horses from Sweden: from folk art to national symbol* av Anne-Marie Rådström, som under rubriken "Lindsborg – dalahästens amerikanska hemort" tolkar antalet dalahästar i Lindsborg som ett tecken på att befolkningen i Lindsborg är svensk. En sådan tolkning visar på den kolossala kraft som finns i ett upprepat uppvisande av en symbol som dalahästen. Rådströms bok inspirerade även till utställningar i Sverige, en av dem var "Svenskare än Sverige? Om folkkultur i Svenskamerika", som syftade till att visa vad som hänt med de svenska folktraditionerna i USA (Klein med Nilsson 1996, jfr Klein 1988). Där visades flera av de tidiga dalahästskyltarna från Lindsborg upp.

Vid sekelskiftet 2000 står företaget "Hemslöjd" för nästan hela produktionen av dalahästskyltar. Dalahästfabriken är den enda i sitt slag i USA och kunderna finns över hela världen, också lokalt. Men de massproducerade, starkt stiliserade dalahästarna har inte helt ersatt enskilda hantverkarens alster. En av dem som tillverkade dalahästar i början på 1960-talet är fortfarande verksam. I sitt kombinerade hem, lager och verkstad i utkanten av Lindsborg sågar han hästskyltar i tjock plywood. Även om formen följer en mall är den kurbitsinspirerade dekoren mindre stiliserad, och lager av lasyr skapar djup i den platta ytan. I relation till de massproducerade skyltarna betraktas dessa hästar som exklusiva

va och betingar ett pris på närmare tusen kronor styck. Kundkretsen finns inte i Lindsborg utan främst bland företag och svensk-amerikaner på andra platser i USA.

När företaget Hemslöjd i Lindsborg expanderar sin försäljning av dalahästskyltar till Internet, verkar cirkeln slutas i Sverige. En omsorgsfullt dekorerad dalahästskylt med texten Hemslöjd har satts upp vid ingången till hemslöjdsbutikerna på Sveavägen i Stockholm. Ytterligare en finns vid ingången till en souvenirbutik på Hamngatan i samma stad. En tredje visar vägen till en verkstad i Bromma. Till formen liknar de här hästarna den från Lindsborg. Men de är orange till färgen med en flödande kurbitsmålning. I butikerna där hästarna säljs exponeras de tillsammans med glas från Orrefors och Kosta Boda.

På samma sätt som museiutställningar förändrar hur människor ser på sig själva och sin omgivning (Kirshenblatt-Gimblett 1992: 410), har den massiva mängden dalahästar bidragit till hur invånarna i Lindsborg ser på sig själva och sin stad. Medan besökare från Sverige ibland omtalar svenskbygderna i USA som "svenskare än Sverige" talar officiella företrädare för Svenskamerika om staden Lindsborg som "svenskast i Svenskamerika". Vissa gör det med ett ironiskt tonfall medan andra framhåller styrkan i stadens kommersiella koncept. Hur förhåller sig då Lindsborgsborna till en sådan karaktärisering? Många av dem instämmer och är stolta, men inte alla. Bland dem blandas självironi och motstånd. På verandan till ett äldre trähus i närheten av Lindsborgs kommersiella centrum hänger en röd centrosaurus försedd med en schematisk kurbits i vitt, grönt, blått och gult, en variant på stadens kända dalahäst. Det är inte första gången dinosauriefigurer dyker upp i Lindsborg. I paraden under Svensk Hyllningsfest 1985 framfördes en gigantiskt fnysande "dalasaurus", en dinosaurie i papper maché, som var målad röd och försedd med kurbits. Varianten på stadens

pekar dinosaurien som form på svenskheten som en relik från urminnes tider? Eller kan den ses som en metafor för svenskhet i kolossalformat?

kända dalahäst kan tolkas på flera sätt. En möjlig tolkning är att dinosaurien pekar på svenskheten som en relik från urminnes tider, eller som utdöende urtidsdjur. Men när jag frågar husets ägare om upprinnelsen till dinosaurieskylten, nämner han inte paradekipaget. Han framhåller att idén till en centrosaurus dök upp när Jurassic Park visades på bio, en film där en miljonär tillsammans med vetenskapsmän skapar en temapark med klonade förhistoriska djur. I filmen förlorar vetenskapsmännen snart kontroll över sin skapelse. Parallellerna till Lindsborg är komiskt många anser mannen som hängt en dinosaurieskylt på sin veranda, och betonar att marknadsföringen av Lindsborg som "Little Sweden USA" varit så framgångsrik att staden framstår som en temapark, vilken invånarna inte enbart förväntas driva utan också befolka. Han upplever att livet i Lindsborg numera sker på besökarnas och handelskammarens villkor; inte på invånarnas egna premisser.

Exemplet pekar ut vilken tillhörighet som visas upp i "Little Sweden USA". Samtidigt

tangerar skylten vilka tillhörigheter som *får visas upp*. Även om en formell kontrollinstans saknas är det sociala trycket hårt. Ett par som identifierar sin bakgrund som tysk och irländsk anser att mannen som hängt upp en centrosaurus gått alldeles för långt. I ett samtal med mig understryker de vikten av att acceptera rådande villkor i staden, att inte sticka ut. Framför allt, säger en av dem, handlar det om att respektera att staden grundats av svenskar. Framför den här familjens hus hänger en skinande blank dalahästskylt av den massproducerade sorten. Tittar man närmare, finns tillagt till kurbitsmönstret flera små shamrocks, den treklöver som symboliserar det irländska. Målade på dalahästen framstår treklövern som en subtil markering av alternativ etnicitet i en amerikansk småstad som tematiserats som svensk. En markering av det irländska finns också i en annan del av staden. En dam har låtit måla sin dalahästskylt klargrön. Det irländska namnet är tydligt markerat med vita versaler. Med dalahästen vill hon framhålla sig själv som Lindsborgsbo och visa uppskattning för stadens ursprung, samtidigt som hon vill markera den egna etniska bakgrunden. Dalahästens form betonar således likhet mellan medborgarna i Lindsborg, medan valet av färg och mönster ger utrymme för uttryck av etnisk tillhörighet.

Men dalahästen blir också en plats där andra tillhörigheter rådbärkas. Flera familjer har anammat idén med att hänga upp djurskyltar för att signalera sina efternamn. En familj visar sedan början av 1990-talet istället upp sitt namn på en skylt formad som en svartfläckig ko. De har levt i Mellanvästern i generationer och anser det mer relevant att betona sin bakgrund som lantbrukare än en etnisk tillhörighet de saknar anknytning till. En familj med anknytning till de första pionjärerna från Sverige till The Smoky Valley har monterat upp en skylt i form av en rosa flamingo med intrikat mönster i rött, blått och

grönt. Flamingoskylten avviker från dalahästarna och andra skyltar genom att den inte visar upp något efternamn. Den enda text som förekommer på flamingon är initialerna av en i USA välrenommerad konstnär. Initialerna skvallrar om att flamingon är långt ifrån en massprodukt. Den rosa flamingon kan liksom de andra skyltarna tolkas på flera sätt. Då flamingon inte förekommer i vilt tillstånd på dessa breddgrader ligger det nära till hands att tolka dess form på liknande sätt som dinosauriefiguren. Medan dinosaurien för tankarna till temaparker och urtidsdjur, är det lätt att associera flamingon till zoo, där de färgglada fåglarna vingklippas och arrangeras i grupp i en minutiöst planerad och kontrollerad omgivning. Vad tänker då husets ägare om sin flamingo? Paret berättar att deras tanke med flamingoskylten går tillbaka till 1950-talets storstadsförorter i USA. Där, säger de, var masstillverkade flamingos i gjuten plast populära trädgårdsdekorationer, en dekoration som i Lindsborg ansågs smaklös och vulgär. Upphängd hos en välkänd familj i Lindsborg, verkar flamingoskylten signalera önskan om anonymitet och omsorg om den unika konsten samtidigt som den driver gäck med den massproducerade dalahästen, som för många Lindsborgsbor kondenserar det svenska, det idylliska och det smakfulla.

Samtida invandrare från Sverige till Svenskamerika slås med häpnad av alla dalahästar. Även om dalahästar syns i andra delar av USA, förtätas bilden i Lindsborg. Nyanlända immigranter till USA från Sverige påtalar att den massiva mängden framkallar en ambivalent känsla av igenkännande och främlingskap. En kvinna som bott i Lindsborg i drygt tio år säger att hon ofta kastas mellan att känna sig hemma och befinna sig i ett vilt främmande land. I den här kvinnans ögon är dalahästskylten i Lindsborg en ”typiskt amerikansk” symbol för svenskhet, inte något hon omedelbart kan identifiera sig med. Känslan av främlingskap inför det svenskameri-

kanska artikulerar hon bland annat genom att välja bort dalahästskylten på verandan. För att markera tillhörighet till Lindsborg har hon anammat idén med skyltar på verandan och låtit måla familjens namn på ett par träskor. Placerade vid ingången till huset i ett svensk-amerikanskt sammanhang framstår träskorna som en symbol för autenticitet, vad hon menar med svenskt. De kan kanske sägas signalera kroppens markkontakt med ett hemland, som för många svenskamerikaner är en utopisk plats, ett land där de aldrig varit fysiskt men ofta besöker i tankarna.

I ett fönster i utkanten av Lindsborg är två röda dalahästskyltar intimt sammanfogade. De är odekorerade och visar sig vara utsågade i metall istället för trä. När jag nyfiken söker upp husets ägare för att höra hur han har tänkt, förklarar han lite generat att jag som besökare från Sverige inte får ta illa vid mig. Men de egentillverkade kopulerande dalahästarna syftar på den galopperande kommersiella svenskheten i Lindsborg. Själv identifierar han sig som tyskättling och understryker att han är Lindsborgsbo sedan flera generationer. Underförstått legitimerar han sin egen röst i en stad där långvariga band till platsen ger tolkningsföreträde. Han anser att dalahästarna i Lindsborg blir allt mer stiliserade och entydiga samtidigt som de tar mer plats i stadsrummet än någonsin. ”Precis som svenskarna i stan är hästarna svåra att rå på”, säger han och knackar med knogen på paret han själv tillverkat. I det ögonblicket framstår hans val av ett hårt material som mycket medvetet. I metallen finns motstånd. Han talar om de masstillverkade hästarna som ”dollar horses”, en produkt som säljer Lindsborg nationellt och internationellt. ”Tror du min version skulle sälja bra?”, frågar han och skrattet som följer är ironiskt och kort. Han blir allvarlig och framhåller nogsamt att dalahästarna indirekt gör det möjligt för småstaden att överleva. Samtidigt understryker han att varumärket blir alltmer normerande för

invånarna. Flera som valt att parafrasera dalahästen är alltså inte enbart missnöjda med stadens utveckling till turistdestination. De är främst ambivalenta till sin egen situation som invånare i ”Little Sweden USA” och medverkande till produktionen av den.

Slutord

Bygder i USA betonar ofta grundarnas symboliska etnicitet på bekostnad av uttryck framförda av andra grupper, främst invandrare som anlänt senare (Linde-Laursen 1997, Löfgren 1998, Klein 1997a, 1997b). Detta är sant också när det gäller Lindsborg. Dalahästen som profilerat Lindsborg som ”Little Sweden USA” nationellt och internationellt vilar på samma idéer som symboliskt byggde nationen Sverige. Som koncept har Lindsborg fått en stark position i förhandlingen om utrymme som pågår mellan olika lokaliteter i USA, Sverige och andra delar av världen. Uppvisandet av dalahästarna kan ses som direkt relaterat till Lindsborgs utformande till konceptet ”Little Sweden USA”. Betoningen av staden som svensk har effektivt försett såväl individer som grupper med en känsla av lokal tillhörighet i en större kontext.

Men tittar vi närmare, krackelerar bilden av en svensk lilleputtstad. Lokalt är dalahästen en omstridd symbol och föremål för visuell förhandling. Vissa Lindsborgsbor förknippar dalahästen med svensk härkomst. Andra med lokal tillhörighet. För de sistnämnda markerar röda dalahästar hemvist i Lindsborg, samtidigt som brittiskt klingande namn eller små *shamrocks* antyder betoning av ytterligare identiteter. På ett liknande sätt förstås dalahästen av före detta Lindsborgsbor som tagit med sig sin dalahäst för att markera lojalitet till sin hemstad när de bosatt sig på annan ort. Bland nyare invandrare från Sverige i Lindsborg skapar däremot dalahästen en känsla av ambivalens; en känsla av att både känna sig hemma och erfara ett vilt främmande land. Versioner av dalahästen

används således när olika grupper talar och debatterar med varandra.

Men dalahästskylten visar också att identitet och ting inte alltid följs åt. Lokalt är dalahästen föremål för överläggning mellan olika positioner. Förskjutningarna i form och budskap talar om att den samtidigt är både motståndare och vapen för olika grupper. Genom att parafasera stadens mest iögonfallande symbol markerar många invånare Lindsborg som hemvist men uttrycker samtidigt avståndstagande till staden som kommersiellt koncept. Några uttrycker också ambivalens inför att ha format Lindsborg till en miljö som de själva har svårt att leva i. Vissa invånare markerar visuellt motstånd. Vid sekelskiftet 2000 ansluter sig många invånare till Lindsborg som en trivsam och trygg hemvist, men tar avstånd från "Little Sweden USA". Samtidigt är det i egenskap av "svenskstad" som besökare uppmärksammar och erkänner Lindsborg. Den kommersiellt orienterade bilden blockerar alla nyanser och skymmer Lindsborg som en stad där människor med olika bakgrund lever mångfacetterade liv. Genom att fokusera detaljer som ofta faller i dalahästens skugga har jag i den här artikeln velat visa hur invånarna lokalt utmanar och debatterar konceptet "Little Sweden USA", och därmed drar uppmärksamheten till komplexiteten i en stad som tematiserats som svensk.

Lizette Gradén, fil.kand.

Etnologiska institutionen, Stockholm

Noter

Tack Elane för tillståndet att använda din dalahäst på omslaget.

- 1 Den här artikeln bygger på ett föredrag som presenterades på den 28:e nordiska kongressen för etnologi och folkloristik på Hankø, Norge den 3–6 maj 2000. Tack till er som gav mig insiktsfulla kommentarer till föredraget.
- 2 Jag arbetar med en avhandling som handlar om hur föreställningar om ett svenskt kulturarv förhandlas

fram, materialiseras och visas upp för publik. Empiriskt fokus är paraden som hålls under Svensk Hyllningsfest i Lindsborg. Avhandlingen ingår i projektet "Folklore, Heritage Politics and Ethnic Diversity", som leds av Barbro Klein, SCASSS i Uppsala, Stein R. Mathisen vid högskolan i Finnmark samt Pertti Anttonen och Anna-Leena Siikala vid universitetet i Helsingfors.

- 3 Carl Aaron Swensson som grundade Bethany College i Lindsborg 1881, förde tidigt fram Lindsborg som ett centrum för utbildning, konst, litteratur och konst i Amerika och kopplade det samman med immigranterna från Sverige. På 1940-talet omtalades Lindsborg som ett föredöme i samband med diskussioner om hur svenskt arv skulle förvaltas i Nordamerika. I ett stort uppslag i Canada Tidningen 1942 betonades Lindsborgsbarnas anordnande av bl.a. Svensk Hyllningsfest.
- 4 Enligt migrationshistoriker uppges 1,2 miljon ha flyttat från Sverige till USA 1851–1930 (Barton 1994:3). Många flyttade tillbaka. Andra emigrerade senare.
- 5 Gretchen Esping, har många gånger understrukt hur hennes far, silversmeden och hantverkaren Malcolm Esping råkade ut för detta. Historien har också återgetts av Anne-Marie Rådström (1991:3).
- 6 *Svenska Journalen* nr 52, 1978.

Referenser

- Barton, Arnold 1994: *A Folk Divided: Homeland Swedes and Swedish Americans. 1840–1940*. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press.
- Danielson, Larry 1972: *The Ethnic Festival and Cultural Revivalism in a small midwestern town*. Bloomington: Indiana University.
- Danielson, Larry 1991: *St. Lucia in Lindsborg, Kansas*. I: Stephen Stern and John Allen Cicala (red.). *Creative Ethnicity: Symbols and strategies of Contemporary Ethnic Life*. Logan: USUP.
- Danielson, Larry & Greta Swenson 1979: *The Hyphenated Dalahorse: The Genesis and Development of a Community Folk Symbol*. Föredrag vid the Annual Meeting of the American Folklore Society, Los Angeles.
- Greverus, Ina-Maria 1976: *Nothing but a little wooden Dala-Horse, Or: How to Decode a 'Folk Symbol'*. I: Linda Dégh, Henry Glassie, och Felix Oinas (red.). *Folklore today: A Festschrift for Richard M. Dorson*. Bloomington: Indiana University Press.
- Johannesson, Lena 1994: *On Folk Art and Other Mo-*

- dermities. Barbro Klein och Mats Widbom (red.). I: *Swedish Folk Art: All Tradition is Change*. New York: Harry N. Abrams.
- Kirshenblatt-Gimblett, Barbara 1992: *Objects of Ethnography*. I: Ivan Karp & Steven D. Levine (red.). *Exhibiting Cultures: The poetics and politics of Museum Display*. Washington: Smithsonian Institution Press.
- Kirshenblatt-Gimblett, Barbara 1998: *Destination Culture: Tourism, Museums and Heritage*. Berkeley: California University Press.
- Klein, Barbro 1988: Den gamla hembygden eller vad har hänt med de svenska folktraditionerna i USA? I: Åke Daun och Billy Ehn (red.). *Blandsverige: kulturskillnader och kulturmöten*. Stockholm: Carlsson.
- Klein, Barbro 1997a: Tillhörighet och utanförskap. I: *Rig* 1–2: 15–32.
- Klein, Barbro 1997b: Svenskar i Sverige? Folktraditioner och kulturarvspolitik i tre svenskamerikanska bygder. I: John Hackman (red.). *Aktuell Traditionsforskning*. Åbo: Åbo Akademi.
- Klein, Barbro med Lizette Nilsson 1996: Svenskar i Sverige? Om folkkultur i Svenskamerika. Utställningsguide. Institutet för folklivsforskning. Stockholm.
- Kopytoff, Igor 1986: The cultural biography of things: commoditization as process I: Arjun Appadurai (red.). *The social life of things: commodities in cultural perspective*. Cambridge University Press.
- Linde-Laursen, Anders 1997: Främmande böjningsformer av det danska. I: Gunnar Alsmark (red.). *Skjorta eller själ: kulturella identiteter i tid och rum*. Lund: Studentlitteratur.
- Löfgren, Orvar 1985: Kring nationalkänslans kulturella organisation. I: *Nordnytt* 25: 73–85.
- Löfgren, Orvar 1998: Consuming America: Ethnicity and National Identity in the Marketplace. I: Hans Löfgren och Alan Shima (red.). *After Consensus: Critical Challenge and social Change in America*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Rosander, Göran 1985: Den regionala identiteten. Exemplet Dalarna: *Nordnytt* 25: 27–42.
- Rådström, Anne-Marie 1992: *Wooden horses from Sweden: from Folk Art to National symbol*. Hedemora: Gidlunds.
- Turtle, Howard 1942: What must Lindsborg be! *Canada Tidningen* 9 april, 1942.

SUMMARY

In the shadow of the dalahorse

Although the dalahorse is used to communicate Swedish affiliation in numerous places across America, the scene is exceptionally dense in Lindsborg, a Kansas town of 3 000, founded in 1869 by settlers from Sweden. Over the years, the dalahorse has been instrumental in the shaping of this town into "Little Sweden U.S.A.". I investigate the creative ways in which the dalahorse is used when residents negotiate this concept locally.

The transformations of the dalahorse in Lindsborg are intimately intertwined with political processes in the United States. Urbanization and rapid economic shifts in the 1960s threatened to obliterate many small towns in the Midwest. Lindsborg residents met the perceived threats by elaborating on the community's distinctiveness: its artistic and religious profile and its connection to Sweden. Despite the fact that about half of Lindsborg's residents lacked connections to Sweden, community leaders eventually made the dalahorse the official symbol of the town. The selection of ethnic background as a theme for marketing a community is a

process through which many small towns negotiate locality, and secure a place of their own on the national political and financial map. This process often takes place on the expense at immigrants that are more recent. This is true also in Lindsborg.

In the late 1990s, however, the dalahorse sign in Lindsborg has become subject to local controversy. Residents who do not identify as Swedish-Americans challenge the dalahorse by paraphrasing it and pushing its symbolic boundaries in creative ways. Some residents have put up signs shaped as other animals. Others have adopted the dalahorse to show their support of Lindsborg as place of belonging, but added to it colors or symbols that communicate their specific ethnic identity. Thus, by inventing variations of the dalahorse local residents challenge and debate the concept "Little Sweden U.S.A.", and draw attention to the complexity and multitude of life in the community of Lindsborg, an emerging visual tug-of-war that I find important to recognize.